



Lappuggla.

Foto: Bengt Lundberg/N



Leksands Fågelklubb

Nr 2 1991

A rectangular box containing a stylized silhouette of a bird in flight, positioned to the left of the title. The title is in a serif font, and the issue information is in a smaller font below it.



Redaktionens sida

Ansvarig utgivare: Staffan Müller Sunnanäng 35
793 90 Leksand tel. 0247-611 06

Redaktion: Staffan Müller, Sören Stenberg och
Bo Alexandersson

Medlemsavgifter 1992: Vuxna 75:-
Famijemedlemmar..... 30:-
Ungdom född 1970 och senare..... 30:-

Adressändringar: Skriftligen till Bo Alexandersson
Sijjegårdsvägen 21 793 33 Leksand

Postgiro: 438 26 34-6 Bankgiro: 456-4373

Tidskriften ges ut 2 ggr/år. Fågelklubbens medlemmar erhåller den utan kostnad.

Innehållsförteckning.	24 Kulturskog?
3 Vårens program	25 Skyddad natur?
5 Rosenfink	25 Mink
8 Ringmärkning vid Limsjön	26 Ungdomsprogram för 1992
11 Stipendium från Leksands Hembygdsfond	27 Nyhet för äventyrslystna
11 Kungsfiskare och havstrut	29 Törnskator
13 Resa i österled	30 Höstmöte
22 Intressant skogsprojekt	31 Se'n sist från Insjön

Kugfiskaren på omslagets framsida är fotograferad av Björn-Eyvind Swahn/N

Vårens verksamhet.

- 14/1 Bildafton, Kommunhuset kl 19.00
- 16/2 Årsmöte, Kommunhuset kl 15.00
- 24/3 Ugglevaka, samling vid Shell i Åkerö kl 19.00
- 20/4 Orrspel, samling vid Shell i Åkerö kl 05.00
- 17/5 Limsjömorgon, samling vid fågeltornet i Norsbro kl 06.00
- 23-24/5 Resa till Tisjön, anmälan till Staffan Müller tel 61106
- 9/6 Nattsångare vid Limsjön,
Samling vid fågeltornet i Norsbro kl 22.00
- 21/6 Kollsjökväll, samling vid Shell i Åkerö kl 20.00

**Anteckna de här aktiviteterna i din almanacka
så att Du inte missar något!!!!**

Kallelse till ÅRSMÖTE

16 februari kl 15.00

Kommunalhusets plenisal

Ärenden enl stadgarna

Bilder Fika

VÄLKOMNA
Styrelsen



Rosenfink

Foto: Sören Stenberg



I den här miljön trivs Rosenfinken

Foto: Anders Sjölund

Rosenfink

(*Carpodacus erythrinus*)

✚ Anders Sjölund

Rosenfinken är en ljusglimt i en annars tämligen dyster utveckling för fågelfaunan under senare decennier. Tvärtemot det numera närmast normala ökar rosenfinken i antal, inte bara i Sverige utan i hela Skandinavien.

Orsaken till den positiva utvecklingen är säkert komplex, men en starkt bidragande faktor är nedläggningen av jordbruksmark. En annan bidragande orsak kan vara en tillbakagång hos hämpling.

Hanan fångar ens uppmärksamhet såväl genom sitt lysande röda huvud och bröst som med sin rena och mjuka men ändå snärtiga och korta vissling. Där den sitter högt uppflugen i toppen av en buske eller träd, så exponerat som möjligt.

Eller man får leta förgäves efter den "röde" i toppen. Då är det kanske en ettårig hane, fortfarande i ungfågeln's intetsägande gråbruna dräkt, om det nu inte är en hona (dräkten är densamma som ungfågeln's). Det händer att honan också sjunger.

Rosenfinken anländer till våra breddgrader i slutet av maj. Det är en långväga gäst som startade sin resa från Indien och Iran någon gång under mars/april. Till vinterkvarteren kom den i oktober/november. Rugningen sker till skillnad från andra Europeiska finkar inte förrän den nått

vinterkvarteren. Rosenfinken lämnar oss redan i slutet av juli, juveniler i början av augusti. Den tar alltså runt fyra månader varje år i anspråk för resor.

Nu är det inte alla som sträcker år efter år, omkring en fjärdedel av adulterna dör varje år. Cirka 20% eller en femtedel överlever sitt första år. Medellivslängden är förmodligen runt 5 år. Äldsta kända rosenfinken var minst 9 år.

Hanan anländer något tidigare än honan, i medeltal 3 till 4 dagar. Utparningen går mycket fort, inom två dagar efter ankomst har hanen bildat par. Eftersom hannarna anländer tidigare än honorna finns alltid ett visst överskott på hanar.

Efter utparning flyttar sig paret i regel bort från hanens sångplats för att häcka. Rosenfinken försvarar alltså inte något revir likt en bofink eller svartvit flugsnappare. Paret flyttar gradvis längre och längre bort från hanens sångplats. Hanen demonstrerar lämpliga boplatser för honan under tiden. Det slutliga valet görs av honan som oftast har bestämt sig inom 10 dagar efter utparningen. Häckningsplatsen kan därför bli långt från hanens sångplats, avsevärt mer än 200 m. Boet placeras oftast i en tät buske ca 1 m över marken. En, smågranar, rosbuskar och vinbärs-

buskar är populära byggplatser. Bobygget görs helt av honan och tar runt 4 dagar.

Äggläggningsen börjar någon dag efter att boet är klart. Kullstorleken är normalt 4 - 6 ägg. Honan ruvar i ca 12 dagar och börjar ruva efter näst sista ägget. Kläckningen är asynkron och kan ta upp till 3 dagar. Ungarna kan lämna boet efter 9 - 10 dagar om de blir störda. Flygga är de 12 dagar efter kläckning.

Honan ruvar helt ensam. Hanen kan bidra genom sk frierimatning, dvs han erbjuder honan mat före och under äggläggning och ruving. Honan kan då minska tiden hon behöver lämna boet för eget födosök. Efter kläckningen är hanen med och matar ungarna i ungefär lika stor utsträckning som honan.

Vad gör då hanen medan honan ruvar, förutom att han tittar till honan ibland med lite föda? Resten av tiden tillbringardock hanen ofta långt från boet, sjungande för att locka till sig en andra hona. Vilket lyckas ibland. Jag har sett en hane med två bon mindre än 100 m från varandra. Medan första honan ruvade kunde hanen uppvakta, bilda par och börja häckningen med andra honan. Första kullen kläcktes lagom till andra honan började ruva, perfekt för att han skulle kunna vara med och mata första kullen. Som blev flygga lagom till andra kullens kläckning och matningsperiod.

Rosenfinken trivs bäst i ett omväxlande busklandskap med öppna fläckar här och där, gärna också med träd och trädjungar utspridda inom

området. Det igenväxande odlingslandskapet är perfekt för rosenfinken. Rosenfinken kan alltså se framtiden an med tillförsikt eftersom igenväxningen förmodligen är huvudskälet till dess kraftiga expansion de senaste 30 - 40 åren. Och vi med tanke på utvecklingen inom jordbruket kan se fram mot en fortsatt nedläggning av jordbruksmark.

För att rosenfinken liksom många andra arter skall gynnas av en sådan utveckling krävs att marken får växa igen naturligt. I välskötta björkplantor hittar vi inga rosenfinkar. Att tänka på när vi hugger vår ved. Spara delar som får åldras naturligt och låt återväxten på huggna marker sköta sig själv. För rosenfinkens och många andra arters bästa.

Till Sverige kom rosenfinken förmodligen första gången på 1930-talet. Första boet hittades 1938, andra boet på Stora Karlsö 1950. Därefter har expansionen gått snabbt. Till Norge nådde rosenfinken 1970 och Danmark 1972 (första häckning).

I Sverige kom Dalarna och då Rättvik i synnerhet att bli viktiga lokaler för rosenfinken. Centrat i Rättvik är intill järnvägen söder om Tina by. Hit kommer den först och här är koncentrationen av sjungande hannar störst. Härifrån sprider sig hannarna efter första häckningen ut i omgivningarna för andra häckningar.

Att rosenfinken kom tidigt till just Dalarna visar bara att vi haft en betydande igenväxning av odlingsmark, mera omfattande än andra delar av Sverige. I Dalarna är Rättvik det område som haft största andelen

igenväxning.

Uppgifterna ovan är hämtade från två somrar jag tillbringade bland rosenfinken i trakterna kring Tina. Det var fältarbete till en examensuppsats i ekologi. Handledare var Mats Björklund från Rättvik och Uppsala universitet.

Studien var inriktad på beteendekologi, dvs vi försökte hitta förklaringar till rosenfinkens beteende i olika situationer, som t ex om honan väljer

en hane som kan förväntas vara bättre än andra vad gäller försvar av bo och ungar, matning av ungar eller på annat sätt bidra till att ge ungarna en större chans att överleva och reproducera sig. Varför sitter hanarna gruppvis och sjunger exakt samma sångtyp inom gruppen men med olika sångtyp mellan grupper.

Jag hoppas kunna återkomma med en artikel om rosenfinkens beteenden i kommande nummer.



Granen gillas av Rosenfinken

.Foto: Gunnar Lind

Ringmärkning vid Limsjön

☛ Staffan Müller

Ringmärkning av fågel pågår runt om i landet.

Bomärkning av icke flygga ungar har under en längre tid förekommit även i Leksand.

Nytt för 1991 är att vi nu anslutit oss till ett av Riksmuséets projekt för fast fångstverksamhet, dvs att vi fångar fåglar i nät som är stationära.

Projektet som vi deltar i heter ACRO, efter de vasslevande sångarna Acrocephalus, säv-, rör-, kärr- och trastsångare.

I Limsjön finns för närvarande 3 fångstgator uppriggade.

Tvärs igenom vassen finns en smal gata, ca 50 m, röjd med plats för 4 nät.

Strax nedanför Statoil, genom buskri-

dån och fram till kanalen genom ett mindre vassbälte, finns också utrymme för 4 nät. Vidare kan 2 nät(ca 25 m), placeras tämligen öppet, från vassen och ut i starrmarken.

Med dessa placeringar av näten, räknar vi med att ha täckt in större delen av den strandmark och sjökant som utnyttjas av de flyttfåglar som passerar Limsjöns västra sida på sin väg söder ut.

När vi blir varma i kläderna finns det säkert också utrymme för att arrangera uppsättning av tillfälliga nät, även på andra platser runt sjön.

Just nu gäller det i första hand att tillgodose Acroprojektet med uppgifter.



Fågel fångst vid Limsjön

Foto: Gunnar Lind

Ringmärkningen under 1991.

Acroprojektet och fullskalemärkning börjar för vår del först nästa år. Redan i år har vi emellertid provsatt näten och övat in rutiner. Här följer resultatet av årets fångst fram till 15 oktober.

Art	Antal	Återfynd	Anm.
TALGOXE	12	2	
BLÅMES	36	24	
ENTITA	1		
TALLTITA	1		
DOMHERRE	6		
NÖTVÄCKA	1		
RÖDHAKE	30		
JÄRNSPARV	3	1	
BLÅHAKE	12	1	
GRÖNSISKA	1		
SÄVSPARV	29		
TRÄDKRYPARE	1		
GÄRDSMYG	1		
LÖVSÅNGARE	16	2	
GRANSÅNGARE	4		
TÖRNSÅNGARE	2		
ÄRTSÅNGARE	1		
TRÄDGÅRDSSÅNGARE	1		
SÄVSÅNGARE	4		
RÖRSÅNGARE	19	2	
LADUSVALA	1		
VARFÅGEL	1		Ej ringmärkt
KUNGSFÅGEL	4		Ej ringmärkt

De ej ringmärkta fåglarna fångades i näten, men vi hade olyckligtvis ej rätta ringstorlekarna vid fångstillfället.

Utbildning av assistenter

Eftersom ringmärkning skall ske under en period med mycket stor fågeltäthet vid sjön, under flyttningstid (mitten av juli - mitten av september) kommer ett mycket tidsödande arbete att läggas.

Gunnar Lind och Staffan Müller kommer under vintern att vid några tillfällen samla alla som är intresserade av att assistera ringmärkarna under nätfångstperioden.

Är Du intresserad? Hör av dig till Gunnar Lind eller Staffan Müller före 15 februari!



Duvhök

Foto: Bengt Lundberg/N

Leksands hembygdsfond skänker stipendium.

Fågelklubben har av Leksands hembygdsfond erhållit ett stipendium på 3 000 kr.

Fonden uttrycker med stipendiet, sitt intresse för det arbete som fågelklubben lagt ned på restaureringsarbetena vid Limsjön.

Styrelsen för Leksands fågelklubb har beslutat att stipendiemedlen, skall användas till fördjupningsstudier kring fågellivet vid sjön.

Pengarna kom väl till pass vid upp-

byggnaden av ringmärkningsverksamheten.

Tillsammans med bidraget från DD's miljöfond 1990, utgör nu hembygdsfondens medel, grundplåten för verksamheten.

Leksands fågelklubb är mycket stolta och tacksamma för Hembygdsfondens uppmärksamhet och tors utlova intressanta rapporter från den fantastiska Limsjön!

Kungsfiskare och havstrut

Restaureringen av Limsjön innebär att ständigt nya arter kommer på besök i våtmarken.

Från i fjol minns vi bl.a myrspovar och storfalkarna Pilgrims- och Jaktfalk.

1991 års nya arter för Limsjön är, om inget ytterligare rapporteras senare, Havstrut och Kungsfiskare.

Den först nämnda, besökte sjön tillfälligt under försommaren, medan

Kungsfiskaren upptäcktes i de grävda kanalerna längs riksvägen, under en ringmärkningsmorgon den 9 september.

Havstrutens närvaro kan säkert ses som ett tillfälligt gästspel, men kanske, kanske, kan de grävda kanalerna utgöra lämpliga fiskeplaser för kungsfiskaren. Vi vet att fågeln tidigare bott vid Älven och avståndet till Limsjön är ju blott några hundra meter.



Alperna



Vårt provisoriska fågeltorn i Neusiedlersee

Rapport från resa i österled

☞ Text: Staffan Müller foto: Åke Laurell

Fågelklubbens resa genom Östeuropa lämnade knappast någon av passage-rarna oberörd.

Ännu flera månader efter resans slut, har man svårt för att samla intrycken och avge någon form av omdöme om resan.

Blev den en ornitologisk fullträff, såsom Camargue-resan?

Fick vi uppleva Europas storstäder, Berlin, Prag, Wien, såsom vi hoppats?

Blev östeuropaavsnittet en omskakande upplevelse?

Ja, frågorna och funderingarna efteråt är många.

Egentligen skall inte jag, ansvarig för resan, göra utvärderingen, men kommer i alla fall här med en rapport och lite synpunkter.

Förberedelser

Att planera en resa genom ett Östeuropa i spillror, med några nationer som fortfarande försöker hålla sig kvar vid kontrollsystem som kräver tålamod och åter tålamod och framför allt tid, gör att man som ansvarig ledare balanserar på magsårets brant under en lång tid.

Nyttan av att uppleva alla dessa människor och kontakter som får resan att gå ihop, medför dock att man kroppsligt läkes ganska snabbt efter hemkomsten.

Att beställa husrum i Östtyskland, eller rättare sagt f.d Östtyskland, kan vara minst lika komplicerat som att försöka skaffa ett ryskt visa till en färgad afrikan.

Till slut lyckades vi boka in vandrahemmet i Stralsund (vilket f.ö visade sig vara ett riktigt trevligt ställe), men olyckligtvis kom inte Solveigs och Götes inakordering, Bernard från Ghana med p.g.a visumkrångel.

Likaså visade det sig nästa ogörligt att boka in lokala guider för fågelskådning i såväl Öst- som Västeuropa. Här hade vi en otrolig hjälp av Rolf Wahl, den gången det begav sig på Camargueresan.

Iväg

Trots alla motigheter i planeringsskedet kom vi lyckligt iväg en disig junimorgon just när skolorna slutat. Efter en del palaver, lyckades vi också ta oss till den första övernattningen i norra Tyskland.

Där började upplevelserna!

Nordtyskland

Området kring Sassnitz, Rügen och Stralsund visade sig vara otroligt vackert och spännande, p.g.a alla de våtmarker och kustområden som skär sönder landskapet.

För oss är Nordtyskland mest känt för sina rastande tranor. De fanns här inte i juni, men väl många andra fågelarter, bl.a de först storkarna.

I Stralsund pratade jag med en fågelskådare som berättade att naturvårdsarbetet i Tyskland nu är inne i ett mycket avgörande skede.

När det gamla Östtyskland upphörde, blev stora arealer som tidigare var statsägda, plötsligt utan ägare och brukare. Förvirringen inom administrationen är i det närmsta total vad det gäller ägorätt och skötsel.

Nu mera gör f.d tyskar, oftast emigrerade till USA någon gång under krigstiderna, anspråk på marken och kan också uppvisa lagfarter från sekelskiftet etc.

Den allmänna förvirringen innebär dock det positiva att mycket av den mark som tidigare hotades av exploatering i form av utdikning och liknande, numera ligger orörd, har sjunkit i pris och därmed gjorts tillgänglig även för naturvårdarnas plånböcker.

F.d Östtysklands naturskyddsförening planerar att köpa stora våtmarksområden i Nordtyskland, för att på sikt skydda dem som rastplatser för änder och vadare m.fl.

Stortrapp

Efter en övernattnings i Berlin, med utmärkt statsguid, Manfred Bestjan, hamnade vi den 11 juni på Buckows fågelstation där vi tillsammans med dr.Littbarski, föreståndare för stationen begav oss ut på en rundtur i markerna väster om Berlin.

7 stortrappar lyckades vi se i de skyddade markerna runt stationen.

Stortrappen är akut hotad till sin existens och det östtyska projektet ses som en internationellt viktig bevarandeinsats.

I det relativt omoderna jordbrukslandskapet runt Berlin kunde vi också se mycket Glador och Vråkar.

I floden Havelns dalgång, stannade vi i ett område som tidvis översvämmas och lockar till sig vadare, änder och gäss av många olika slag. Det mest mirnesvärda från flodstranden var alla Rödspovar och Tornfalkar som över allt kretsade över fälten.

Den sista anhalten på Berlinstoppet utgjordes av en snabbvisit vid Gülpersee som tidigare var en av Europas främsta andfågelsjöar. Dykänder samlades här i 10-tusental.

P.g.a övergödning från omkringliggande marker har musslorna, dykändernas stapelföda försvunnit. Tidigare kunde man räkna upp till 2 000 musslor per kvadratmeter sjöbotten!

Gülpersee är också känd för sina rastande gäss. som mest finns här ca 70 000 Sädgäss.

Natten tillbringade vi bland kväkande grodor och spelgalen Trastsångare på campingplats i utkanten av Berlin.

Den 12 juni

Onsdagen ägnade vi åt bussresan genom Östtyskland till Prag. Glador och Tornfalkar sågs i några tjug under dagen.

På kvällen gjorde vi en snabbtur in till Prag, där vi njöt av den första sommardagen på kontinenten.

Wien

Torsdagen blev ånyo en resedag. En mycket intressant färd från Prag till Wien blev minnet av dagen. Terrängen i Tjeckoslovakien och östra Österrike är avsevärt mycket mer

kuperad än den vi vant oss vid i Tyskland. Kärrhökar och Glador såg vi intet av, däremot fåtaliga falkar.

På kvällen hamnade vi på en utsökt campingplats ca 2 mil söder om centrala Wien, Laxemburg.

En stor slottspark omgärdade campingen. De storvuxna ek- och boklundarna blev fantastiska utflyktsmål dygnet runt.

Här kunde vi lyssna till Kattuggleungar, Stenknäck, Sommargylling och Sydnäktergal.

Alperna

Laxemburg ligger endast några mil från de östligaste utlöparna av Alperna. Tyvärr fick vi återbud från en inbokad guide som skulle visa oss naturreservatet Hohe Wand. I stället gjorde vi en utflykt till Schneeberg ett lågalpområde söder om Hohe Wand. Bland fågelarterna här på lite högre höjd minns vi speciellt den Brandkronade Kungsfågeln.

Neusiedlersee

En av resans huvudattraktioner var ett besök vid den stora men grunda gränssjön mellan Österrike och Ungern, Neusiedlersee.

Sjön är en av Europas absolut främsta våtmarker och hyser en ofantlig mängd fågel.

Tyvärr är området totalt befriat från fågeltorn eller andra arrangemang som kan underlätta för allmänheten att besöka sjön. Vi fick ta oss upp på en jordvall några meter hög för att över huvud taget få någon utsikt över vassruggar och sjöyta.

Det bedrivs ett intensivt forskningsarbete runt sjön, men forskningsstationen är stängd för allmänheten.

Hur som helst kunde vi bl.a observera Vassångare, Dvärgsumphöna, Purpur-,Grå-, Ägrett- och Silkeshäger längs de grunda strandvasarna.

Resan genom Burgenland och de ofantliga vindistrikten, med Storkar och storkbon i massor, blev en mycket minnesvärd upplevelse. Av tättingarna i det ganska torra landskapet noterade vi bl.a Härfågel, Gulhämpling och Steglits.

Söndagen den 16 juni

Nu började det vackra vädret. Strålande sol och värme skulle bli vår följeslagare under några dagar i Ungern.

Gränsen nådde vi ganska tidigt på dagen. En Aftonfalkfamilj underhöll oss under de sedvanliga pass- och växlingsrutinerna på gränsstationen. I Ungern blev också de enorma vallmo- och andra ogräsfälten vanligare.

De knallröda och marinblå fälten var ögonbedövande.

Tofslärkor och Tornfalkar syns hela tiden från bussen.

I tropisk hetta och ordentligt svettiga, anlände vi till Budapest som skulle bli vår anhalt under ett par dagar.

En mycket vacker camping i gammal romersk miljö belv vårt hem. Efter ett behövligt poolbad, ägnades kvällen åt en mycket intressant stadstur med en lokal guide.

Budapest är en mycket vacker stad och stoppet här blev verkligen välmo-



Vit stork kunde ses lite varstans i Östeuropa

Foto: Bengt Lundberg/N

tiverat.

Många ägnade sedan måndagen åt en stadstur eftersom all naturguidning fick ställas in p.g.a att jag var tvungen att leta efter våra ryska visum.

De fanns ingenstans i Budapest trots att de utlovats via ambassaden.

Efter en fruktansvärd het dag i Budapest återvänder visumletarna till campingen och provar det ungerska köket. Utsökt!.

18 juni

Nu skulle resans fortsatta öde avgöras. Antingen lyckades vi spåra visumhandlingarna för vidare resa genom Polen och Ryssland eller också var det dags att beställa färjebiljetter från polsk hamnstad för direktöverfart till Sverige!

Efter diverse palaver hittade vi våra Visa på flygplatsen i Budapest och resan kunde gå vidare öster ut.

Med 36 timmars försening kom vi till Pustan.

Hortobagy, hjärtat av Pustan, resans huvudmål, fick klaras av på några timmar. En fantastisk 2-timmarstur runt den lilla staden gav alla så mycket intryck att jag tror att alla önskar att återvända så fort som möjligt.

Sommargyllingen var vanlig som Stararna hos oss, Skäggtärnor kunde beses i våtmarkerna, Svartpannad Törnskata, Gråspett och Aftonfalksflockar! blev några bestående kvällsminnen.

Dagen avslutades med ett gemensamt restaurangbesök på en taverna som serverade typiskt ungerskt.

Onsdagen började med en liten morgontur som fick företas per fots från den lilla campingbyn i Hortobagy. Av morgonobsarna blev den Vitögda dykanden mest uppmärksam.

Mot Polen!

Eftersom tidschemat vid det här laget hade spruckit, tvingades vi strunta i övernattningen i Bükk, en bokurskog, och begav oss så snabbt som möjligt norr ut mot Polen.

Efter en improviserad övernattningsplats i Zakopane, då vi bl.a hunnit se lite av Tatraberget (utan synbarliga försurningsskador) reste vi under torsdagen genom sydvästra Polen och nådde fram på kvällssidan Warszawa.

Efter det att Jonas Eriksson lämnats på flygplatsen för vidare befodran till fotbollsläger i Halmstad, beger vi oss till en centralt belägen campingplats. Några av oss gör en snabbtur in till stan som visar sig vara mycket sevärd, om ej lika fin som Budapest.

Ryssland nästa!

Nu börjar kampen mot klockan för att hinna upp till Tallin och väntande färja.

Efter en hel dags bussåkande mot nordost, når vi på eftermiddagen Lazdiai, passkontrollen som vi hänvisats till i inbjudan till Sovjetunionen.

Efter en resa genom ett förvånansvärt vackert Ostpolen, längtar vi alla efter dusch och vila i närheten av Riga.

Vid Lazdiai blir vi bryskt stoppade vid gränsen och hänvisas till en tullstation ca 400 km söder ut!

En förvånansvärt tapper skara äntrar

bussen och beger sig söder ut för ytterligare 7 timmars bussfärd söderut och därefter 600 km ryska vägar innan Riga, istället för planerade 100 km.

Midsommar i Brest

Tidsschemat kraschar definitivt när vi blir uppehållna vid den ryska gränsen i Brest under hela den följande natten och förmiddagen.

Utan vatten, toalett och mat under ett dygn, väntande i stillastående bilköer under en brännande sol, firade vi midsommar tillsammans med ryska och polska gränspolis, skrikande ungar och hysteriska slaver.

Så här i efterhand förstår man lätt att förutsättningarna för systemets totala kolaps, verkligen var goda.

llfart till Tallin

Efter det polskryska äventyret, handlade det om timmar eller minuter för att hinna upp till färjan i Tallin som låg ett hundratal mil norr ut.

Vår ryska guide som väntat på oss i ett halvt dygn utanför Riga hade sedan ett par dar begivit sig hem till Estland igen.

Guidningen i Matsalo som skulle vara en kvälls- och en förmiddagstur i våtmarkerna söder om Tallin, var bara att glömma.



Pustan



Storken, en av östeuropas karaktärsfåglar



Åter i Stockholm

Övernattning på camping eller hotell fanns det heller inte utrymme för.

När chauffören inte orkade köra längre, var det bara att slänga ut sovsäcken på första bästa parkeringsplats. Lyckligtvis var vädret bra den sista natten före färjefärden. Med daggen kvar i sovsäcken låg man och lyssnade på kornknarr och rapphöna.

Ca 1 timma före färjans avgång nådde vi efter 4 dagars sträckkörning, hamnen i Tallin.

En 10 minuters rundtur med bussen kring den gamla statsmuren kostade vi på oss, sen bar det av upp på landgången.

Resten är välkänt. Båtturen och resterande resa till Leksand förlopte utan incidenter och några märkvärdigare fågelobsar från riksväg 70 kan jag inte påminna mig om.

Äntligen hemma -

snart återvänder vi!

Resan i österled blev nog knappast vad någon tänkt sig.

Upplevelsemässigt kunde vi knappast fått det bättre.

Det mesta som kunde inträffa drabbade oss och vi lärde oss mycket av detta.

Det som ändå blir det bestående intrycket av resan är, att vi fick se en väldig massa natur som man längtar åter till.

Hortobagy, den ungerska Pustan var bland det vackraste och mest fågelintressanta som vi kan tänkas få se i Europa.

Lövskogarna i norra Ungern och Polen såg mycket intressanta ut. Kanske skall man välja en något

tidigare tidpunkt när man åker dit.

Alplandskapet som vi bara fick nosa på, innehåller en mängd fågelarter som vi inte ens var i närheten av.

Matsalo som vi rusade förbi med 100km/h.

Resan resulterade således i en mängd framtida resesmål som för de flesta av oss säkert också blir realiserade.

Ett tack till alla!

Trots alla vackra aftonfalkar, vallmofälten och alpvalgångar så blir medresenärerna den största behållningen för mig.

En bättre chaufför än Janne Heed kan knappast finnas.

Ordning och reda och med god kännedom om vad en busspassagerare orkar med, korrigerade han många av reseledarens misstag. Dessutom visade det sig att han klarade av den nästan omöjliga uppgiften att ta oss till Tallin i tid.

Sist men inte minst, ett stort tack till alla passagerare som med stora förväntningar fick se många planerade aktiviteter gå över ända. Alla fick uppleva de svettiga ohygieniska förhållandena som de sista dagarnas busstur innebar. Och ändå aldrig någonsin en sur min eller tråkiga kommentarer.

Slutsatsen för mig blir: Gärna ut på nya äventyr med denna fantastiska grupp.

Men nästa gång kommer jag att sitta längst bak i bussen!

Intressant skogsprojekt i östra Leksand

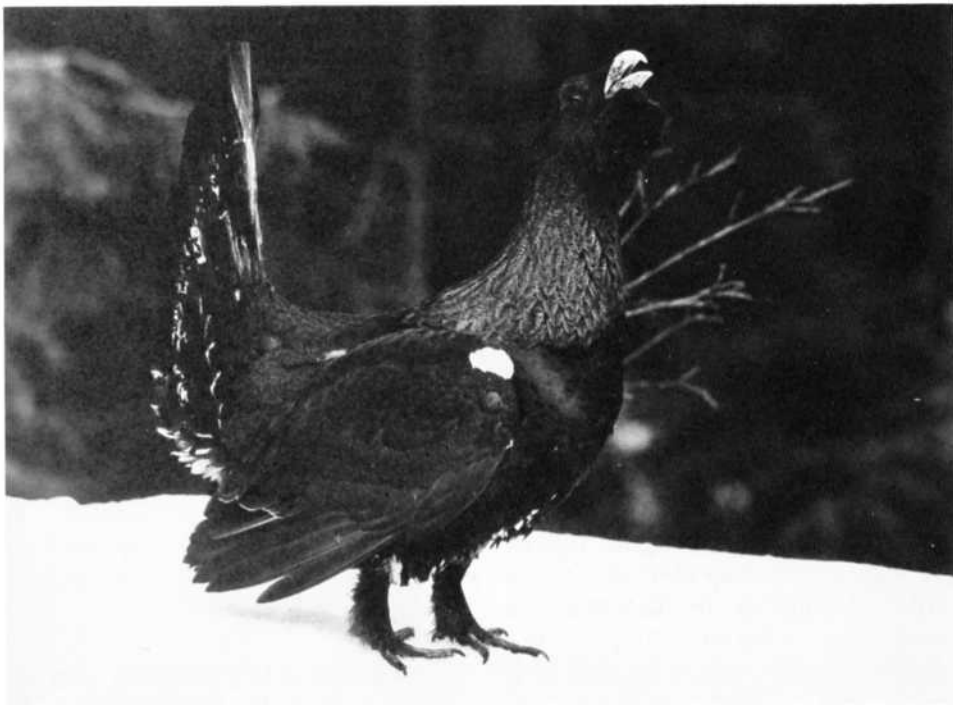
Staffan Müller

Rolf Lundqvist i Enviken, en av länets förgrundsfigurer när det gäller naturvården i skogen, har initierat ett skogsprojekt GRANÅSEN.

Granåsenområdet omfattar ca 10 000 ha skogsmark i östra Leksand och Rättviks och Falu kommuner.

Syftet med projektet är att utveckla naturvårdshänsynen i skogsbruket inom ett större skogsområde.

Markägare och skogsföretagen är tillsammans med skogsvårdsstyrelsen, naturskyddsföreningen samt kommunernas naturvårdare och länsstyrelsens miljövårdsenhet de vitala beståndsdelarna i projektgruppen. Länsstyrelsen håller i hela projektet som förhoppningsvis skall leda till många nya ideer och praktiska åtgärder till gagn för flora och fauna i skogen.



En ståtlig tjädertupp

Foto: Bengt Lundberg/N

Granåsen

Granåsenområdet sträcker sig från Lungsjön och Kyrkberget i Rättviks kommun i norr, genom Grövelberget och Gansåsen i Leksands kommun, ner till Fjällgrycken och Finnbo i Falu kommun. Totalt berörs ca 10 000 ha av projektet.

Här finns många mycket värdefulla skogsbiotoper kvar som har nått den åldern att tiden för skörd är mogen. Gansåsens fåbodar, Årtknubben, Grövelmyrorna, Lungsjön, alla mycket intressanta områden, berörs av projektet.

Kommunerna

En intressant ingrediens i detta projekt är, att 3 kommuner berörs, varför vi naturvårdare/ekologer får tillfälle att samarbeta på ett unikt sätt.

Länsstyrelsens naturvårdsprogram tar upp en del skyddsvärda områden och ytterligare kommer att upptäckas under den inventering som skall genomföras under 1992.

Länsstyrelsen/ Skogsvårdsstyrelsen

Länsmyndigheterna håller i projektet, vilket ger oss unika möjligheter att samordna ev insatser och åtgärder i området. På länsplanet finns dessutom ett team som arbetar med miljöövervakning på lång sikt och vi kommer förhoppningsvis att få hjälp med utvärdering av tillrinningsområdena, förändringar och hydrologisk

påverkan genom skogsbruket, sett under en längre period.

STORA

STORA äger ungefär en tredjedel av skogen inom Granåsen.

STORA har visat ett mycket stort intresse för detta projekt och vi vet ju sen tidigare att just Falu förvaltning kommit mycket långt när det gäller naturvårdshänsyn i skogsbruket. Därför skall det bli särskilt intressant att få utveckla nya naturvårdsidéer med dem.

MELLANSKOG

Mellanskog finns också med i projektet och företräder det privata jordägandet och småskogsbruket i området.

En förutsättning för att vi skall lyckas är ju att så många som möjligt nappar på nya ideer och vågar vara med på denna storskalig satsning för flora och fauna.

Eftersom flera hundra markägare berörs inom området, kommer förhoppningsvis detta projekt också att ge resultat utanför Granåsen.

Framtiden

Det är just de långsiktiga förändringarna inom skogsbruket i länet som är målet för gruppens arbete.

Kan vi i Granåsen hitta samarbetsformer, skyddsinsatser och skogsbruksmetoder som säkerställer även de hotade arternas fortlevnad i Dalarna, har vi kommit långt.

DEBATT!!!

Kulturskog.

☞ Sören Stenberg.

Sverige håller på att omvandla i stort sett all skog till kulturskog som om några år kommer att bli vårt kanske största miljöproblem någonsin! Kulturskog är t ex den "skog" som växer upp efter kalavverkning, markberedning och plantering. Denna "skog" är så starkt manipulerad av människan att de flesta arter, flera tusen arter (fåglar, blommor, däggdjur, svampar t ex) utrotas eller minskar starkt i antal. Enbart mesarna har redan minskat med cirka 80%! (Gunnar Lind 1991). Kommer fågelborden på vintrarna att stå tomma om några år? Det känsliga ekologiska systemet kommer att bryta samman på grund av en skrivbordsprodukt. Det är naturligtvis inte de som kan naturen som skapat denna artutrotning, utan som vanligt de som inte har tillräckliga ekologiska kunskaper. Om man inte genast övergår till försiktiga brukningsformer går vår fauna förlorad för evigt. En eloge skall alla skogsägare ha som sköter sin skog på ett förnuftigt sätt. I deras skogar har många arter fortfarande en fristad. En dag kommer alla att förstå faran med kulturskogen. Kulturskog ger oss människor t ex inga naturupplevelser, svamp eller kött. Larmrapporterna har börjat över artutrotningen

men ingen på beslutande nivå har gjort något radikalt ännu. Nästa art som kommer att utrotas är den vitryggiga hackspetten bland fåglarna. den är visserligen fridlyst och därmed skyddad på papperet men i verkligen som vi dock lever i, avverkas deras biotoper helt lagligt!

Gunnar Lind, som själv är skogsägare, anser att varje skogsägare bör kunna avsätta 10 % av skogen som får växa fritt. Detta förslag ligger helt i linje med vad vissa forskare som anser att man måste spara 10 - 30% av vår skog i Sverige om man ska kunna rädda faunan.

Urskog finns inte längre i Leksand och gammal skog är snart en sällsynthet och det är då glädjande att skogsägare frivilligt avstår från ingrepp.

Det är i dag inget tvång att averka gammal skog med särskilda kvalitéer. Har Ni gammal skog och vill ha den kvar, tag kontakt med oss i skogsgruppen. Vi sköter kontakten med skogsvårdsstyrelsen som i dag är lika angelägna som oss att bevara skyddsvärd natur!

Skogsgruppen består av Staffan Müller tel. 80229, Henry Pollack tel. 40964 och Sören Stenberg tel. 11993.

DEBATT!!!

Skyddad natur ?

☞ Sören Stenberg

Fall 1. För några år sedan upptäcktes ett rovfågelbo i Kullsbjörken. Markägaren kontaktades om att vilja spara skogen som endast var ca 50x50 meter på ett litet hygge. Markägaren svarade att han skulle spara området. Det som sedan hände var att skogen sågades ner! Rovfågelbon är skyddad enl lag, men om man bryter mot lagen riskerar man inget straff! Skulle man däremot ta ett fågelägg kan man åtalas!

Fall 2. Guckuskon är en fridlyst orkideé som finns på några få lokaler i Leksand. Att plocka blommorna kan leda till åtal men att förstöra en hel lokal genom avverkning är helt åtalsfritt! En guckuskolokal i Norr Lindberg avverkades för några år sedan. Skogsvårdsstyrelsen blev bestörta liksom vi i skogsgruppen, och vi åkte tillsammans med ett privat skogsföretag till platsen. Skogsföretaget nekade först till att de kände till orkideerna men vi hade bevis på

motsatsen och de erkände sedan. Men lagen är så skriven att den som avverkar kan averka när som helst och vilket skifte som helst oavsett naturvårderna!

Fall 3. Ett rovfågelbo med ägg i Leksboda övergavs 1990 på grund av att man gallrade skogen i maj månad!

Det är häpnadsväckande att man får göra gallringar, röjningar och avverkningar när djuren föder sina ungar och när fåglarna ligger på ägg eller har ungar i bona. Hur många fågelägg som krossas eller överges, eller hur många fågelungar som dödas varje år genom skogliga åtgärder enbart i Leksand, vet ingen. Men det är säkert tusentals! Det måste bli ett förbud mot ingrepp i naturen de känsligaste månaderna!

Dessutom måste fridlysta arter få ett skydd. I dag har många arter skydd enl lagen men i praktiken har ingen art något skydd.

Mink.

☞ Sören Stenberg

Minken finns på många platser i kommunen och eftersom den inte hör hemma här och inte har några naturliga fiender har den blivit ett problem. Den har t ex ynglat vid Limsjön i sommar och tullat friskt på andungar. Det vore förnämligt, när vi nu fått en sådan fin fågelsjö, om någon höll rent på mink i Limsjön.

Ungdomsprogram för våren 1992

8/1, 22/1, 5/2 och 19/2 Teckning.

Anders Ståhl lär oss att måla och teckna fåglar.
Sammildalsskolan (ingång mot Bönan) kl. 18.00.

3/3, 17/3 och 31/3 Studiecirkel om fåglar.

Vi försöker att lära oss de vanligaste fåglarna. Lästen mm.
Kommunalkontoret kl 18.00.

31/3 Ugglevaka.

Samling vid SHELL på Åkerö kl. 20.00.

19/4 Hackspettsexkursion.

Samling vid SHELL på Åkerö kl. 06.00.

3/5 Orrspel.

Samling vid SHELL på Åkerö kl. 05.00.

17/5 Limsjömorgon.

Samling vid fågeltornet vid Norsbro kl. 06.00.

30/5 Säsongsavslutning.

Vi tältar på Storön, grillar korv och inspekterar våra holkar.
Medtag tält (bo gärna fler i varje tält), sovsäck, liggunderlag och frukost.
Samling vid SHELL på Åkerö kl. 19.00.

Ledare: Anders Hans 0247-22689 och Staffan Müller 0247-61106
Kom ihåg fika och varma kläder.



**STÖD
LEKSANDS
NATURVÅRDSFOND!**

Postgiro 44 99 57 - 0

Nyhet för äventyrslystna.

Fr o m våren 1992 genomförs ett **aktivitetsprogram** som förenar äventyr med fågelskådning.

Några ex på aktiviteter som kan förekomma är:

- ✓ *Paddling.*
- ✓ *Skogsvandring.*
- ✓ *Fjällvandring.*
- ✓ *Resor.*

Dessa utflykter medför en eller flera övernattningar och kräver därför en viss erfarenhet.

Du som är intresserad, ring till:

Anders Hans tel. 0247-14402 eller **Stefan Alexandersson 0247-10396**
eller kom till fågelklubbens årsmöte i kommunalhuset den 16/2 1992 kl. 15.00.
OBS! Äventyrsprogrammet är inte att förväxla med fågelklubbens ordinarie program.



Mer utflykter med ungdomarna

Foto: Staffan Müller



Törnskatan gillar stora hyggen.

Foto: P. Roland Johansson/N

Törnskatan.

☛ Petrus Tengné.

Förra sommaren fick jag möjlighet att följa ett par törnskatans häckning på nära håll. De häckade i trädgården, knappt 100 meter från huset.

Jag upptäckte deras bo när jag gjorde stöd för bärbuskarna. Boet hade klarat sig trots min ganska hårdhänta hantering av grenarna. Då hade jag ännu inte sett törnskatorna, men sedan såg jag dem under hela sommaren. Jag gick ofta till boet för att dels se när de fem äggen skulle kläckas och dels för att se till att inte våra katter skulle ha plundrat boet.

Risken fanns ju att fåglarna skulle bli störda i häckningen av att jag besökte boet, men de verkade inte störas nämnvärt, eftersom de alltid återvände till boet efter mina besök.

Törnskatehannen var faktiskt väldigt nära att bli kattmat en gång. Vi upptäckte att en av katterna kom med fågeln i munnen. Som tur var fick vi tag på katten och fick den att släppa taget, så att törnskatan, skakad, kunde sätta sig i säkerhet. De följande dagarna oroades jag över att den skulle kunna dö av inre skador, men till min stora glädje överlevde den. Annars hade jag

kanske blivit fosterpappa till den femhövdade kullen. Den reducerades tyvärr till tre ungar efter att två av ungarna, vid olika tillfällen, hade ramlat ur boet, kanske p.g.a. platsbrist.

De återstående ungarna klarade sig dock till de var utflugna. Sedan känner jag inte till deras vidare öden, även om jag förmodligen såg hela familjen in i augusti.

Jag fick alltså många fina tillfällen att studera denna vackra fågel nära in på livet, från ägg till flygfärdiga ungar, men tyvärr fick jag inga bra bilder på dem.

Jag träffade även på en törnskatefamilj på ett hygge i närheten. 1990 var också för övrigt ett intressant fågelår i "mina" trakter (Bergsäng, Sjugare). Jag såg bl.a. bivråk i revirflykt, hämsångare, mindre hackspett, rörsångare och en troligtvis häckande pär-luggla.

Opplimens trogna knölsvanar fick fram fem flygfärdiga ungar. Det är det bästa resultatet någonsin för deras del i Opplimen. (Ungarna var sex stycken från början).

Ny medlemsavgift!

Medlemsavgiften har höjts fr o m 1992 till 75:- för vuxna, 30:- för familjemedlemmar och 30:- för ungdomsmedlemmar. Styrelsen



Turkduva, en av årets Insjögäster.

Foto: Björn Eyvind Swahn

Höstmöte.

☞ *Henry Pollack*

Den 10 oktober kunde vi ca 70, som hade möjlighet, avnjuta höstens bildvisningshöjdpunkt. Då kom nämligen Bosse Kristiansson/N till kommunhusets plenisal och visade sina välkomponerade bilder. Hans fina sätt att förklara, hur han jobbat fram bilderna, varför han valt en viss bakgrund och hur han "målar" med

kameran, gjorde att man stundtals kände sig förflyttad till de jämtländska fjällan.

Det var i sanning svenska naturbilder, när de är som bäst!

Vi fick, förutom fåglar, se de fyra stora rovdjuren i sin rätta miljö, allt varvat med underbara naturvyer.

Tack Bosse för den fina kvällen!

Se'n sist från Insjön

☞ *Henry Pollack*

Då 1991 års vår och häckningssång var kallare än normalt, blev det något av ett mellanår med få insekter som följd. Detta gjorde att häckningresultatet för många fåglar blev dåligt.

En del lyckades dock bra, som två knölsvanpar som fick fyra resp fem ungar.

Tre slagugglepar fick tillsammans nio ungar i våra holkar, och de fördelade sig så att det var två, tre och fyra ungar i de olika holkarna. Tyvärr hittades den minsta ungen från kullen med fyra ungar död strax före midsommar, några hundra meter från födelseholken.

En pärluggla lyckades med sin häckning, och vår säkraste kattuggla hade i år fått lämna sin holk till ekorren, men det blev i stället en lyckad häckning en bit därifrån med minst tre ungar på vingarna. Det blev ett normalt år för våra ugglor.

Ett ormråkspår klarade av att få tre ungar flygfärdiga.

Tornfalken har inte häckat i våra holkar i år, så där har vi en försämring jämfört med i fjol, men holkarna sitter ju kvar och ska dessutom bli fler, så ett bra gnagarår blir det säkert bättre.

Lärkfalken har synts till då och då

hela sommaren, men vi har inte haft någon känd häckning.

Berguvarna i Insjön fick inte heller i år några ungar, men till nästa år ska vi få ett helt nytt par som tidigare lyckats med häckningen. Vi får glädjas med Anders Sjölund i Siljansnäs, som fick två berguvsungar i voljären i år. Det blev föresten ett toppår för Projekt Berguv Dalarna i år.

För första gången hade vi ett häckningsförsök på en strömstarehylla i mitten av april. Tyvärr var boet sönderrivet, när vi kollade en månad senare. Det kan ha varit en mink, som varit framme.

Ovanligt många ungränor har gått på insjöåkrarna i år. Att det är ungränor, som inte häckar, märker man på att de vistas i flock hela sommaren.

Turkduvorna förmodas ha häckat, då de synts här hela sommaren.

Stenknäck hördes tidigt i våras.

Kanadagässen ökar stadigt varje år.

Några trevliga höststräckare som visat sig är blåhake och blå kärrhök.

Vid Hundhagen var det kustsnäppor i mitten av september.

Vi har haft fina flockar med stare, liksom bo- och bergfink. Det är bara att hoppas att de flesta återvänder till våren.